

Кузьмук Б. І., студент,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Омельченко Г. В., асистент

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АВІАПЕРЕВІЗНИКА: ОСОБЛИВОСТІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Останніми роками, як у світі, так і в Україні ми спостерігаємо зростання обсягів авіаперевезень, відповідно зростає й кількість позовів пасажирів, що виникають з відносин авіаперевезення пасажирів та їхнього багажу (затримка й скасування рейсів, втрата багажу). У зв'язку з цим постає потреба в чіткому окресленні прав та обов'язків учасників транспортного процесу і у визначенні відповідальності за безпеку перевезень. Тому правовідносини у сфері авіаційних перевезень підлягає належному правовому регулюванню, особливо актуальним є інститут відповідальності авіаперевізника.

Для подальшого розгляду обраної теми необхідно визначити поняття «відповідальність авіаперевізника». Спираючись на норми, що визначають термін «відповідальність», поняття «юридична відповідальність перевізника» можна сформулювати так: застосування до авіаперевізника юридично значущих впливів у разі недотримання перевізником своїх зобов'язань, що виникають із договору перевезення вантажу і вимог нормативних актів у сфері здійснення перевезень [4, с. 13].

Дослідження інституту відповідальності перевізника ускладнює міжнародний характер діяльності у сфері перевезень. Оскільки перевезення вантажу здійснюються в міжнародному сполученні, тобто коли повітряні судна, вилітаючи з однієї країни, здійснюють комерційну посадку в іншій країні, а сторонами договору міжнародного перевезення частіше за все є представники різних країн, питання відповідальності перевізника регулюється не тільки національним законодавством, але й міжнародними нормативними актами (багатосторонніми та двосторонніми угодами) у сфері цивільної авіації [3].

У національному законодавстві існує низка норм, які регулюють відповідальність перевізника при транспортних перевезеннях, зокрема: Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, Повітряним кодексом України, Конвенцією про уніфікацію деяких правил міжнародних повітряних перевезень, Наказом

Державної служби з нагляду за забезпечення безпеки авіації «Про затвердження Правил повітряних перевезень вантажів», інших нормативних актів та загальних положень про правила перевезення та надання послуг. Договір перевезення вантажу повітряним транспортом, як і в інших договірних відносинах, також є джерелом правового регулювання повітряних перевезень.

Цивільний кодекс України посідає центральне місце у регулюванні транспортних авіаційних перевезень, тому всі норми, які містяться в інших нормативно-правових актах повинні йому відповідати, якщо Цивільним кодексом України не передбачено можливості регулювання іншим способом.

Відповідальність перевізника за порушення договору перевезення характеризується певними особливостями: в актах цивільного законодавства встановлено виключний перелік порушень договору за які настає відповідальність перевізника; цивільним законодавством встановлено обмежену відповідальність за псування, втрату або пошкодження вантажу; Повітряним кодексом України встановлені підстави для звільнення перевізника від відповідальності.

До порушень договору перевезення, за які настає відповідальність перевізника належать:

- затримка відправлення пасажирів та порушення строку його доставки до пункту призначення;
- ненадання транспортного засобу;
- прострочення доставки багажу;
- втрата, нестача, псування або пошкодження багажу.

Обмеженість відповідальності перевізника полягає у тому, що відповідно до ст. 924 ЦК України перевізник не відповідає за втрату, нестачу, псування або пошкодження прийнятих до перевезення вантажу, багажу, пошти у розмірі фактичної шкоди, якщо доведе, що це сталося не з його вини [1].

Згідно ст. 923 Цивільного кодексу України у разі прострочення доставки вантажу перевізник зобов'язаний відшкодувати іншій стороні збитки, завдані порушенням строку перевезення, якщо інші форми відповідальності не встановлені договором, транспортними кодексами (статутами) [1].

Стаття 314 Господарського кодексу України встановлює, що перевізник звільняється від відповідальності за прострочення в доставці вантажу, якщо прострочення сталося не з його вини [6].

Відповідно до ст. 921 ЦК перевізник вантажу звільняється від відповідальності, якщо ненадання транспортного засобу сталося не з його вини, зокрема в разі припинення (обмеження) перевезення

вантажу в певних напрямках, встановленого у випадках і в порядку, передбачених транспортними кодексами (статутами). Перевізник відповідає за збереження вантажу з моменту прийняття його до перевезення та до видачі одержувачеві, якщо не доведе, що втрата, нестача, псування або пошкодження вантажу сталися внаслідок обставин, яким перевізник не міг запобігти й усунення яких від нього не залежало [2].

Підтвердженням укладення договору перевезення пасажирів є квиток, а перевезення вантажу - авіавантажна накладна. Слід зауважити, що Правила повітряних перевезень пасажирів і багажу визначають випадки, коли пасажиру може бути відмовлено в перевезенні [5].

Отже, варто відзначити, що авіаційні перевезення є предметом підвищеної небезпеки і характерні своєю масовістю та складністю. Тому питання відповідальності авіаперевізника, закріплення чіткого механізму здійснення польотів, фіксація прав та обов'язків учасників польоту потребує подальшого вдосконалення в нормах Цивільного, Повітряного кодексів України та в інших нормативно-правових актах законодавства України.

Література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 759.
2. Повітряний кодекс України від 19 травня 2011 р. № 3393-VI // Голос України. – 2011. – № 110.
3. Позови пасажирів до авіаперевізників, які виникають з відносин міжнародних повітряних перевезень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2839>.
4. Безлюдько І. О. Договір перевезення вантажу повітряним транспортом за цивільним законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / І. О. Безлюдько. – К., 2005. – 13 с.
5. Про затвердження Правил повітряних перевезень пасажирів і багажу: наказ Міністерства транспорту і зв'язку України від 26 квітня 2010 р. № 216 // Офіційний вісник України. – 2010 – № 63. – Ст. 37.
6. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 314.